

БРИТАНСЬКО-УКРАЇНСЬКЕ ВІЙСЬКОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО: ОСОБЛИВОСТІ, ІНТЕРЕСИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Документ підготовлено аналітичним відділом ГО «ПОВЕРНИСЬ ЖИВИМ!»

Вважаємо, що інформація є коректною та актуальною станом на серпень 2023 року. ГО «ПОВЕРНИСЬ ЖИВИМ!» не несе відповідальності за наслідки використання цієї інформації з іншою метою або в іншому контексті.

Дизайн і верстка: Микола Ковальчук, Антон Муравейник
Фото на обкладинці: Operation Orbital

Аналітичний відділ ГО «ПОВЕРНИСЬ ЖИВИМ!» було створено у травні 2018 року. Завдання аналітиків — всебічне вивчення питань, що мають прямий чи опосередкований вплив на обороноздатність України.

ГО «ПОВЕРНИСЬ ЖИВИМ!»
Україна, 01030, м. Київ, вул. Богдана Хмельницького, 32, офіс 41
Телефон: +38 (068) 500 88 00
Сторінка: savelife.in.ua
E-mail: office@savelife.in.ua

Зміст

Резюме	4
Вступ	5
1. Основні аспекти британсько-українського військового співробітництва	6
1.1. Військове співробітництво до 24 лютого 2022 року	6
1.2. Військове співробітництво напередодні та після 24 лютого 2022 року	7
2. Особливості британсько-української співпраці	10
2.1. Фактор Росії	10
2.2. Роль Північноатлантичного альянсу	10
2.3. Управління ескалацією	10
2.4. Британське лідерство	11
2.5. Мультилатералізм за межами євроатлантизму	11
3. Чому Велика Британія підтримує Україну?	12
3.1. Російська загроза	12
3.2. Стабільність материкової Європи	12
3.3. Світовий порядок та Індो-Тихоокеанський регіон	13
3.4. Спільні цінності та гуманітаризм	14
4. Проблеми та перспективи британсько-української військової співпраці	15
4.1. Асиметрія	15
4.2. Багатосторонність	15
4.3. Управління ескалацією	16
4.4. Управління інформацією	16
4.5. Джерела допомоги	17
4.6. Довгострокові перспективи	18

Резюме

Британсько-українське військове співробітництво відбувається переважно в контексті російської агресії. Велика Британія взаємодіє з євроатлантичними структурами та ініціює нові форми співробітництва у спробі зміцнити обороноздатність України, не спровокувавши при цьому стратегічної ескалації. Водночас Лондон демонструє порівняно менший рівень занепокоєння щодо погроз Кремля, а відтак перебуває на передньому краї підтримки України.

Лідерська позиція Лондона зумовлена британським геополітичним становищем, контекстом Брекзиту та перетином ключових регіональних і глобальних інтересів. Зокрема, Велика Британія підтримує Україну задля послаблення своєї основної загрози, стабілізації європейського континенту, демонстрації рішучості ключовим геополітичним суперникам і підтримки бажаної форми світового порядку. Важливу роль грають спільні цінності та гуманітарні занепокоєння.

Виходячи з цього, Британія має намір продовжувати військову підтримку України. Втім, масштаби співробітництва можуть обмежувати декілька факторів:

1. Багатосторонність британської позиції дозволяє Україні використовувати посередництво й підтримку Лондона для комунікації з іншими партнерами. Водночас необхідність координації із союзниками обмежує британське поле для маневру. Успішна українська взаємодія з Об'єднаним Королівством має брати до уваги британський мультилатералізм й активно взаємодіяти з ключовими союзниками Лондона для створення сприятливих дипломатичних умов для прийняття українських ініціатив.
2. Занепокоєння з приводу неконтрольованої ескалації російсько-української війни обмежують масштаби співробітництва. Україна може посилити британську здатність управляти ескалацією шляхом інформування Лондона про свої наміри, контролю за наданим озброєнням та дотримання узгоджених правил використання британської зброї. Важливим також є контроль інформаційного середовища для оперативної реакції на російські спроби дискредитувати Україну.
3. Велика Британія стикається з усе більшим тиском щодо збереження запасів озброєння для власних потреб. Це підштовхує Лондон до перенесення взаємодії з Україною на рейки фінансування оборонних контрактів зі своїм ВПК. Така стратегія може ускладнити забезпечення Збройних Сил України у період нарощування британських промислових можливостей і зумовлює необхідність пошуку способів компенсації потенційного дефіциту допомоги.
4. У довгостроковій перспективі Лондон має намір підсилювати як сухопутні, так і морські спроможності України для стримування амбіцій Кремля. Втім, бажання Британії трансформувати Росію може підштовхнути кремлівський режим до «косметичних» змін керівництва й спроби повернення до співробітництва. Так само британські глобальні амбіції можуть змістити увагу Лондона у разі ескалації протистояння в Індотихоокеанському регіоні.

Вступ

Українська спроможність протидіяти агресії РФ значною мірою залежить від міжнародної допомоги. Серед наших партнерів особливе місце посідає Велика Британія. Станом на серпень 2023 року це третій, після США та Німеччини, постачальник військової допомоги.¹ Лондон першим надав Україні далекобійні ракети радіусом понад 200 км та сучасні танки, «розблокувавши» їхнє подальше постачання. А в рамках операції «Інтерфлекс» британські інструктори разом із партнерами підготували близько 18 000 українських військових.²

Виходячи з важливості британсько-українського співробітництва для українських військових спроможностей, завдання збереження і розширення співпраці є ключовим. Передумовою для цього є розуміння інтересів Великої Британії, особливостей нашого партнерства та проблем і перспектив, що вони зумовлюють.

¹ Kiel Institute: A Database of Military, Financial and Humanitarian Aid to Ukraine: <https://www.ifw-kiel.de/topics/war-against-ukraine/ukraine-support-tracker/>

² UK Defense Ministry: 18,000 Ukrainian infantry soldiers trained in country so far: <https://kyivindependent.com/uk-ministry-of-defense-britain-trained-18-000-ukrainian-recruits/>

1. Основні аспекти британсько-українського військового співробітництва

1.1. Військове співробітництво до 24 лютого 2022 року

Військова співпраця Великої Британії та України до 2014 року відбувалась переважно у межах ядерного роззброєння та багатосторонніх проєктів НАТО, зокрема й програми «Партнерство заради миру». Співробітництво на двосторонній основі інтенсифікувалось після анексії Криму та російського вторгнення на сході України.

Основним драйвером співробітництва після 2014 року стала операція «Orbital». Вона розпочалась у лютому 2015-го (випередивши навіть подібні ініціативи США) як короткострокова нелетальна підготовка Збройних Сил України із залученням 75 британських інструкторів, проте невдовзі кількість інструкторів була збільшена до 100, а програма тренувань розширена з додаванням летальних, втім, підкреслено оборонних навичок.³ Загалом від початку місії до 2022 року Велика Британія підготувала близько 22 000 українських військових.⁴

Головною причиною спочатку нелетального, а потім оборонного фокуса було занепокоєння Лондона та його євроатлантичних союзників щодо можливої ескалації з боку Росії.⁵ Саме тому Британія надавала винятково нелетальну матеріальну допомогу для ЗСУ.⁶

Уникати ескалації, втім, не прагнула Москва. Продовжуючи бойові дії низької інтенсивності в Донецькій та Луганській областях, РФ також розпочала блокаду Азовського моря. 25 листопада 2018 року, у відповідь на російську атаку кораблів ВМС України в Керченській протоці, Лондон вирішив додати до операції «Orbital» і морський компонент, відправивши в Україну інструкторів зі складу Королівського військово-морського флоту та корпусу Королівської морської піхоти.⁷

Пізніше, як реакцію на подальше блокування Керченської протоки, Лондон розпочав «Програму підвищення військово-морських спроможностей України». У рамках цієї програми Велика Британія виділила Україні кредит для створення 2 нових морських баз, будівництва 8 ракетних катерів, придбання у Лондона ракет та 2 тральників для українських ВМС.⁸ Додатково британська оборонна компанія «Babcock» мала допомогти Україні створювати сучасні фрегати.⁹

³ Operation ORBITAL: <https://uk.mfa.gov.ua/en/partnership/881-ukrajina-velika-britanija/operaciya-orbital>

⁴ Assessing a Year of Military Aid to Ukraine: <https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/good-bad-and-ugly-assessing-year-military-aid-ukraine>

⁵ У цьому контексті характерними є дебати в Палаті Громад після оголошення операції «Orbital»: [https://hansard.parliament.uk/commons/2015-02-25/debates/15022591000002/ServicePersonnel\(Ukraine\)](https://hansard.parliament.uk/commons/2015-02-25/debates/15022591000002/ServicePersonnel(Ukraine))

⁶ Пресреліз британського Міністерства оборони (06.03.2015): <https://www.gov.uk/government/news/defence-secretary-announces-further-uk-support-to-ukrainian-armed-forces>

⁷ Пресреліз британського Міністерства оборони (4.11.2019): <https://www.gov.uk/government/news/defence-secretary-announces-extension-of-uk-training-mission-to-ukraine>

⁸ Пресреліз британського Міністерства оборони (21.06.2021): <https://www.gov.uk/government/news/uk-signs-agreement-to-support-enhancement-of-ukrainian-naval-capabilities>

⁹ Babcock, втім, не конкретизували форму своєї допомоги, й подальша доля цього проєкту невідома.

Напередодні повномасштабного російського вторгнення Україна і Велика Британія активізували спільні навчання, спочатку між представниками повітряно-десантних сил, а потім і у рамках ширших спільних навчань «Козацька Булава».¹⁰ Окремо також варто згадати про десантування британських військових на Миколаївщині в рамках навчань «Об'єднані зусилля — 2020». ЗМІ зазначали, що це була найбільша десантна операція для Лондона за 20 років (десантувалися понад 450 британських військових).¹¹

1.2. Військове співробітництво напередодні та після 24 лютого 2022 року

Переносні системи

Російське вторгнення суттєво скорегувало напрямок подальшого співробітництва. У січні 2022 року, на фоні формування російського ударного угруповання на кордоні та доповідей розвідки про плани вторгнення, Велика Британія відправила в Україну першу летальну допомогу — 2000 ПТРК NLAW.¹² Ці постачання стали одним із найбільших успіхів українсько-британського військового співробітництва. Зокрема, британські протитанкові системи дозволили українським силам оборони завдати російським танковим колонам значних втрат у перші дні вторгнення.

Російські сили, що нашоувхнулися на неочікуваний спротив, інтенсифікували використання авіації, як по українських підрозділах, що стримували просування російських колон, так і по цивільній інфраструктурі. Лондон у відповідь прийняв рішення про передачу Україні ПЗРК Starstreak.¹³

Всього за місяць, із 24 лютого по 24 березня 2022 року, Велика Британія надала Україні понад 10000 протитанкових та протиповітряних засобів ураження.¹⁴

Характерно, що британська допомога у перший місяць війни зосереджувалась на переносних системах і уникала важкого та стаціонарного озброєння. Лондон зосереджувався на озброєнні, яке могло бути швидко доставлене і не потребувало б додаткових тренувань та підготовки логістичної бази.¹⁵

¹⁰ Пресреліз британського Міністерства оборони (19.09.2020): <https://www.gov.uk/government/news/hundreds-of-uk-troops-parachute-into-ukraine-for-joint-exercises>
First International Ukrainian-British Military Exercises «Cossack Mace — 2021» End: <https://gur.gov.ua/en/content/zavershylysia-pershi-ukrainskobrytanski-viiskovi-navchannia-cossack-mace-2021.html>

¹¹ Brit paratroopers drop into Ukraine in show of strength as Russia tensions rise: <https://www.mirror.co.uk/news/uk-news/brit-paratroopers-drop-ukraine-show-22706974>

¹² Пресреліз Офісу британського прем'єр-міністра (30.01.2022): <https://www.gov.uk/government/news/pm-considers-major-military-offer-to-nato>

¹³ Дебати у британському парламенті (9.03.2022): <https://hansard.parliament.uk/commons/2022-03-09/debates/C51B523F-F6CC-4A4E-9259-04019D2B5A2D/UkraineUpdate>

¹⁴ Пресреліз Офісу британського прем'єр-міністра (24.02.2022): <https://www.gov.uk/government/news/pm-announces-major-new-military-support-package-for-ukraine-24-march-2022>

¹⁵ Дебати у британському парламенті (25.03.2022): <https://hansard.parliament.uk/commons/2022-02-25/debates/A1EE729F-F80E-452A-BA2C-49178A52766E/Ukraine>

Постачання важкого озброєння

Вже після відступу російських сил з-під Києва, Британія розширила спектр військової допомоги, включивши до нього важке озброєння, переважно для посилення оборонного потенціалу України. У квітні 2022 року Лондон ухвалив постачання 120 бронемашин, протикорабельних системи Harpoon та дронів-камікадзе.¹⁶ Пізніше Лондон відправив до України бронемашини Stormer, оснащені системами протиповітряної оборони, й розмістив танки Challenger 2 у Польщі в обмін на постачання Варшавою свого арсеналу радянських танків в Україну.¹⁷

Влітку британці активно просували рішення підсилити українські артилерійські спроможності й надали Україні реактивні системи залпового вогню M270.¹⁸ А слідом за першими масованими атаками на українську енергетичну інфраструктуру восени 2022 року, Лондон оголосив про постачання ракет AMRAAM для систем протиповітряної оборони NASAMS.¹⁹ Ця допомога була підкріплена 125 зенітними системами для боротьби проти іранських дронів.²⁰

Підготовка до контрнаступу

Успіхи ЗСУ на Херсонському та Харківському напрямках були сприйняті британським політикумом як вікно можливостей для сприяння українському контрнаступу.

19 січня 2023 року Велика Британія і вісім інших європейських союзників підписали Талліннську обітницю, у рамках якої Лондон пообіцяв не тільки допомогти Україні захистити свої території, а й вибити російські війська з окупованих територій.²¹ Зокрема, Лондон оголосив намір посилити наступальні спроможності ЗСУ шляхом постачання Україні танків, БМП, дронів, важкої артилерії та боєприпасів, включаючи ракети GMLRS²² А п'ять місяців потому Лондон додатково анонсував надання далекобійних ракет Storm Shadow, затримку з постачанням яких колишній Державний секретар з питань оборони Бен Воллес пояснював складністю інтеграції Storm Shadow з радянськими носіями, що перебувають на озброєнні України.²³

¹⁶ Пресреліз Офісу британського прем'єр-міністра (09.04.2022): <https://www.gov.uk/government/news/prime-minister-pledges-uks-unwavering-support-to-ukraine-on-visit-to-kyiv-9-april-2022>

¹⁷ Пресреліз Офісу британського прем'єр-міністра (25.04.2022): <https://www.gov.uk/government/speeches/defence-secretary-statement-to-the-house-of-commons-on-ukraine-25-april-2022>

¹⁸ Пресреліз британського Міністерства оборони (06.06.2022): <https://www.gov.uk/government/news/uk-to-gift-multiple-launch-rocket-systems-to-ukraine>

¹⁹ Пресреліз британського Міністерства оборони (13.10.2022): <https://www.gov.uk/government/news/uk-to-give-air-defence-missiles-to-help-ukraine-defend-against-rockets>

²⁰ Пресреліз Офісу британського прем'єр-міністра (19.11.2022): <https://www.gov.uk/government/news/prime-minister-pledges-uks-unwavering-support-to-ukraine-on-visit-to-kyiv-9-april-2022>

²¹ Спільна заява — Талліннська обітниця: <https://www.gov.uk/government/news/joint-statement-the-tallinn-pledge>

²² Виступ Секретаря оборони Великої Британії (16.01.2023): <https://www.gov.uk/government/speeches/defence-secretary-oral-statement-on-war-in-ukraine--2>

²³ Парламентські дебати у Палаті Громад (11.05.2023): <https://hansard.parliament.uk/commons/2023-05-11/debates/78865F9E-593A-4CBA-8F57-3BB0015E835B/Ukraine>

Координація допомоги союзників

Крім безпосередньо прямої військової допомоги, Лондон відіграє важливу роль у координації інших партнерів України. Так, Велика Британія стала одним з ініціаторів створення Міжнародного Координаційного Центру Донорів при Штабі Європейського командування США, що приймає запити від українського уряду, ідентифікує потенційних донорів та координує процес транспортування й підтримки бойових систем, а також підготовку українських сил для їх використання.²⁴

Паралельно британський уряд започаткував Міжнародний фонд для України. Разом із 26 союзниками Велика Британія зібрала понад 770 мільйонів фунтів, які союзники використали для закупівлі боєприпасів, підсилення системи протиповітряної оборони та обслуговування українського військового обладнання й техніки.²⁵ Довгостроковою метою Фонду є замінити прямі постачання з власних запасів на контракти з оборонною індустрією.²⁶

Підготовка Збройних Сил України

Ґрунтуючись на досвіді операції «Orbital», Лондон залучив допомогу з боку партнерів та виділив понад 1000 власних інструкторів для підготовки українських бійців. Британська програма підготовки, що отримала назву операція «Interflex», підготувала 18000 українських військовослужбовців.²⁷ Крім цього, підрозділи британських командос провели навчання з десантних операцій для 900 українських морських піхотинців.²⁸

Так само Велика Британія активно допомагає Україні в розбудові авіаційних спроможностей. Зокрема, вона надає інструкторів для базових тренувань на західних реактивних винищувачах. Ці тренування будуть слугувати фундаментом для подальшого більш специфічного навчання пілотів на винищувачах F-16.²⁹

²⁴ Military assistance to Ukraine since the Russian invasion: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9477/CBP-9477.pdf>

²⁵ International Fund for Ukraine: <https://www.gov.uk/guidance/international-fund-for-ukraine-ifu>

²⁶ Military assistance to Ukraine since the Russian invasion: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9477/CBP-9477.pdf>

²⁷ UK Defense Ministry: 18,000 Ukrainian infantry soldiers trained in country so far: <https://kyivindependent.com/uk-ministry-of-defense-britain-trained-18-000-ukrainian-recruits/>

²⁸ Пресреліз британського Міністерства оборони (11.08.2023): <https://www.gov.uk/government/news/british-commandos-train-hundreds-of-ukrainian-marines-in-uk-programme>

²⁹ Пресреліз Офісу британського прем'єр-міністра (15.05.2023): <https://www.gov.uk/government/news/pm-welcomes-president-zelensky-to-the-uk-ahead-of-anticipated-ukrainian-military-surge>

2. Особливості британсько-української співпраці

2.1. Фактор Росії

Значною мірою українсько-британське військове співробітництво відбувалось у контексті російської агресії. Саме у 2014 році відбулось розширення співробітництва, а подальші дії Кремля приводили до відповідного підсилення українських спроможностей. Так, Лондон розпочав операцію «Orbital» у відповідь на російську агресію на сході України. Допомога у розбудові українських морських спроможностей стала наслідком російських провокацій у Керченській протоці й морської блокади. Лондон відреагував постачанням ПТРК на концентрацію російських бронетанкових сил на кордонах України й пакетами допомоги з ПЗРК у відповідь на інтенсифікацію застосування російської авіації. Рішення про постачання далекобійної артилерії стало спробою підсилити українські контбатарейні спроможності у відповідь на російську стратегію вогневого валу на сході України.³⁰ А фокус на посилення української ППО змістився після перших масованих обстрілів української критичної інфраструктури.

2.2. Роль Північноатлантичного альянсу

Британська підтримка України, втім, не є односторонньою. Вона є частиною спільного підходу Північноатлантичного альянсу до взаємодії з Росією та Україною. Через договір про колективну оборону дії будь-якого союзника потенційно можуть вплинути на весь Альянс, що зумовлює необхідність координувати політики й виробляти спільні рішення. Разом із тим багатосторонність підтримки України дозволяє розподіляти тягар та реалізовувати свої власні ініціативи, наприклад, завдяки логістичній допомозі з боку союзників. Важливим є і контекст Брекзиту. Співпраця з союзниками допомагає Великій Британії відновити відносини з європейськими партнерами, які суттєво постраждали через низку суперечностей, пов'язаних із виходом Великої Британії з ЄС.³¹

2.3. Управління ескалацією

Основна рамка, у якій відбувається багатостороння політика союзників НАТО, — це спроба підтримки України, уникаючи неконтрольованої ескалації війни. Союзники прагнуть уникнути підвищення ставок, яке могло б втягнути НАТО у війну або призвести до порушення ядерного табу. За словами колишнього Державного секретаря з питань оборони Бена Воллеса: «Усе, що ми робимо, пов'язане з рішенням постачати оборонні системи, відкаліброване так, щоб не ескалювати конфлікт до стратегічного рівня».³² Для цього союзники встановлюють прийнятні для всіх межі ескалації.

³⁰ В той же час, посадовці Британії говорили про надання артилерії як про наступний пріоритет допомоги ще наприкінці березня 2022 року, тобто до започаткування Росією підходу «вогневого валу» на сході.

³¹ Британія прямо визнає цей фактор у оновленій редакції своєї інтегрованої стратегії: <https://www.gov.uk/government/publications/integrated-review-refresh-2023-responding-to-a-more-contested-and-volatile-world>

³² Там само.

2.4. Британське лідерство

Координація, проте, не означає синхронність. Північноатлантичні союзники погоджують межі ескалації, але кожна країна самостійно приймає рішення щодо своєї допомоги у рамках цих меж. Велика Британія воліє бути на передньому краї допомоги Україні. Це проявляється не тільки через розмір допомоги, а і через рішучість у наданні нових систем озброєння.

Ця роль є природною для Великої Британії як однієї з найбільших військових сил Європи. Вона також є частиною і одним з перших успішних прикладів реалізації британської стратегії проактивного формування свого стратегічного середовища — підхід, який Лондон підкреслює у двох останніх редакціях своєї інтегрованої стратегії.³³ Не меншою мірою ця позиція пов'язана зі значно нижчим рівнем занепокоєння з приводу можливої реакції з боку Росії, порівняно з іншими членами Альянсу, а також контекстом Брекзиту. Британський політикум визнає, що лідерство у допомозі Україні дозволило Великій Британії віднайти свою геополітичну ідентичність після втрати окресленої ролі внаслідок виходу з Європейського Союзу. Фактично лідерство Лондона стало конкретним проявом британських претензій на глобальний вплив.³⁴

2.5. Мультилатералізм за межами євроатлантизму

Бажання активно формувати своє стратегічне середовище й амбіції глобального лідерства підштовхують Велику Британію до створення форматів співробітництва з ключовими партнерами за межами чинних євроатлантичних структур. Така стратегія не є євроатлантичним скептицизмом з боку Лондона. Навпаки, британський уряд продовжує високо оцінювати важливість євроатлантичних зв'язків і працювати над їх зміцненням.³⁵ Додаткові формати співпраці радше дають Лондону можливість більш гнучкої зовнішньої політики у ситуаціях, коли євроатлантичні структури не дозволяють Лондону реалізувати свої ініціативи.

Так, напередодні повномасштабного вторгнення РФ, Лондон ініціював створення тристороннього пакту Великої Британії, Польщі й України з метою зміцнення обороноздатності країн на східному фланзі НАТО та України зокрема. А вже після 24 лютого 2022 року Лондон став грати значну роль у координації європейської допомоги Україні через створення багатонаціональних тренувальних місій, донорських програм, координаційних та логістичних центрів.

³³ Integrated Review Refresh 2023: <https://www.gov.uk/government/publications/integrated-review-refresh-2023-responding-to-a-more-contested-and-volatile-world>

The Integrated Review of Security, Defence, Development and Foreign Policy: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/975077/Global_Britain_in_a_Competitive_Age_the_Integrated_Review_of_Security__Defence__Development_and_Foreign_Policy.pdf

³⁴ Як один з прикладів таких сентиментів є заяви британських політиків, що цитує NBC News: <https://www.nbcnews.com/news/world/uk-pressuring-nations-arming-ukraine-rcna87362>

³⁵ Так, британська стратегія неодноразово підкреслює, що євроатлантичні союзники залишаються ключовими для Великої Британії: <https://www.gov.uk/government/publications/integrated-review-refresh-2023-responding-to-a-more-contested-and-volatile-world>

3. Чому Велика Британія підтримує Україну?

На перший погляд, Велика Британія не отримує значної вигоди від військового співробітництва з Україною. Це, своєю чергою, зумовлює запитання: чому Лондон готовий вкладати суттєві ресурси та зусилля в підтримку Києва? Відповідь на це запитання криється не тільки у спільних цінностях та гуманітарних інтересах. Україна перебуває у центрі регіональних та глобальних амбіцій Лондона. Підтримуючи Україну, Велика Британія реалізує спектр важливих політичних завдань: стримує російську загрозу, підтримує стабільність європейського континенту, захищає бажану форму світового порядку та просуває свої інтереси у Індо-Тихоокеанському регіоні.

3.1. Російська загроза

Лондон окреслює РФ як свою основну загрозу.³⁶ Зокрема, Велика Британія вважає себе ціллю номер два, після Сполучених Штатів, для будь-яких агресивних операцій Кремля. Так, на думку британської розвідки, Росія стоїть за численними кібератаками, кампаніями з дезінформації, шпигунськими операціями та нападами на британських громадян, зокрема отруєннями Литвиненка та Скрипалів.³⁷ У цьому контексті підтримка України є частиною боротьби Британії проти своєї основної загрози.

3.2. Стабільність материкової Європи

Враховуючи безпосередню близькість материкової Європи до британських островів і значні економічні зв'язки, будь-яка криза на континенті має серйозний вплив на Велику Британію.

Так, російська агресія вже призвела до безпрецедентної міграційної кризи в Європі, яка торкнулась і Великої Британії.³⁸ Разом з тим, глобальна продовольча криза і зростання цін на енергоносії мали суттєвий негативний вплив і на британську економіку, навіть попри обмежені прямі торговельні зв'язки з Росією.³⁹

Так звана група Вагнера, яка повністю перебуває в силовій вертикалі регулярних російських військ, негативно впливає на стабільність в Африці та на Близькому Сході, що створює для Європи та Великої Британії зокрема ризики неконтрольованої міграції, розширення баз діяльності терористів та поширення транснаціональної злочинності.⁴⁰

³⁶ Integrated Review Refresh 2023: <https://www.gov.uk/government/publications/integrated-review-refresh-2023-responding-to-a-more-contested-and-volatile-world>

³⁷ Intelligence and Security Committee of Parliament, report on Russia: https://isc.independent.gov.uk/wp-content/uploads/2021/03/CCS207_CCS0221966010-001_Russia-Report-v02-Web_Accessible.pdf

³⁸ Migration to UK rises to record 504,000 with Ukraine and Hong Kong schemes: <https://www.theguardian.com/uk-news/2022/nov/24/uk-net-migration-figures-record-ons>

³⁹ UK trade and the war in Ukraine: <https://www.chathamhouse.org/2022/09/uk-trade-and-war-ukraine>

⁴⁰ Guns for gold: the Wagner Network exposed: <https://publications.parliament.uk/pa/cm5803/cmselect/cmcaff/167/report.html>

Лондон також занепокоєний, що у разі якщо РФ зможе отримати вигоду від вторгнення в Україну, це заохотить Москву до подальших агресій у Грузії та Молдові, а також дестабілізації Косово та Боснії й Герцеговини.⁴¹ Враховуючи схильність Кремля до ризикованої поведінки, британський уряд не виключає, що РФ буде готова до агресії й проти британських союзників по НАТО.⁴²

Усе це разом розхитує архітектуру європейської безпеки, зокрема єдність Північноатлантичного альянсу. Британський істеблшмент стурбований, що Росія може підірвати єдність північноатлантичних союзників, створюючи ризик повернення до Гоббсівської війни всіх проти всіх у Європі й, відповідно, перетворення континенту на нестабільного і потенційно небезпечного сусіда.⁴³

3.3. Світовий порядок та Індо-Тихоокеанський регіон

Разом з тим, війна в Україні тісно пов'язана з британськими глобальними амбіціями та загрозами в інших частинах світу.

По-перше, Велика Британія сприймає протистояння Росії як частину міжнародного протистояння між демократіями та автократіями.⁴⁴ Лондон вважає, що низка авторитарних країн, включаючи Китай, КНДР та Іран, працюють над поваленням ліберального світового порядку, який закріплює вигідні для Лондона правила гри.⁴⁵ З огляду на те, що Британія вважає Росію частиною авторитарної вісі, довгостроковим наміром якої є демонтаж ліберального світового устрою, Лондон прагне не дати Москві отримати жодних стратегічних переваг від вторгнення в Україну, які б Росія могла у подальшому використати для боротьби за переформатування міжнародного порядку.

По-друге, важливим для Великої Британії залишається питання ядерної зброї. Крім безпосередньої загрози стратегічного прорахунку і нанесення взаємних ядерних ударів, ризиком є підірвання ядерного табу. У разі якщо ядерні погрози РФ виявляться ефективними або Росія завдасть удару по Україні, не отримавши суттєву відповідь, це заохотить інші країни до агресивнішої ядерної політики.⁴⁶ У цьому контексті, Лондон найбільш занепокоєний наслідками для майбутньої політики Ірану та КНДР.

По-третє, протистояння Заходу з Росією є показовим для інших акторів у системі. Базуючись на висновках, зроблених на підставі аналізу ролі Заходу у російсько-українській війні, антисистемні актори будуть формувати своє бачення сили та рішучості Заходу.⁴⁷

⁴¹ Integrated Review Refresh 2023: <https://www.gov.uk/government/publications/integrated-review-refresh-2023-responding-to-a-more-contested-and-volatile-world>

⁴² Defence Secretary Speech at RUSI Land Warfare Conference 2022: <https://www.gov.uk/government/speeches/defence-secretary-speech-at-rusi-land-warfare-conference-2022>

⁴³ PM statement on the situation in Ukraine: 22 February 2022: <https://www.gov.uk/government/speeches/pm-statement-on-the-situation-in-ukraine-22-february-2022>

⁴⁴ Boris Johnson: 6 Steps the West Must Take to Help Ukraine Right Now: <https://www.nytimes.com/2022/03/06/opinion/boris-johnson-russia-putin-ukraine-war.html>

⁴⁵ Integrated Review Refresh 2023: <https://www.gov.uk/government/publications/integrated-review-refresh-2023-responding-to-a-more-contested-and-volatile-world>

⁴⁶ Russia: Tactical Nuclear Weapon Deployment: <https://hansard.parliament.uk/lords/2022-10-11/debates/A59EDC6A-153D-4BB4-A27F-E673466DD59A/RussiaTacticalNuclearWeaponDeployment>

⁴⁷ Defence's response to a more contested and volatile world: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1171269/Defence_Command_Paper_2023_Defence_s_response_to_a_more_contested_and_volatile_world.pdf

Нарешті, без належної відповіді російська агресія ризикує підірвати принцип непорушності кордонів. У разі слабкої відповіді Заходу, інші країни, що бажають змінити територіальні реалії, можуть переконатись у відсутності ефективного стримування, що, своєю чергою, створює ризик каскаду нових агресій у світі.⁴⁸

Як у третьому, так і в останньому випадках особливе місце посідає Китай. Британський політикум переконаний, що Пекін уважно слідкує за протистоянням в Україні, і якщо Захід продемонструє недостатню рішучість захищати ключові норми чинної міжнародної системи, Китай з більшою ймовірністю вдасться до агресивної поведінки в Індо-Тихоокеанському регіоні, який є ключовим для Британії як з економічних, так і зі стратегічних розрахунків.⁴⁹

3.4. Спільні цінності та гуманітаризм

Паралельно з геополітичними міркуваннями допомога Україні має суттєвий ціннісний та гуманітарний аспект. Образ України як демократичної держави, що бореться проти агресії авторитарної країни, резонує з поглядами британського суспільства про глобальне протистояння диктаторських і демократичних систем, з відповідними симпатіями на користь Києва як захисника демократії.⁵⁰

На додаток численні воєнні злочини Росії сформували у британському суспільстві запит на захист цивільного населення в Україні. Цей запит в тому числі реалізується через постачання систем протиповітряної оборони для протидії російським обстрілам, а з огляду на масові порушення прав людини на окупованих територіях, і через підсилення наступальних спроможностей Києва для повернення території під свій контроль.

⁴⁸ James Cleverly on the UK's support for Ukraine and foreign policy 'refresh': <https://www.atlanticcouncil.org/news/transcripts/james-cleverly-on-the-uks-support-for-ukraine-and-its-foreign-policy-refresh/>

⁴⁹ Tobias Ellwood — 2022 Speech on Ukraine: <https://www.ukpol.co.uk/tobias-ellwood-2022-speech-on-ukraine/>

⁵⁰ Ідея глобального протистояння демократії і авторитаризму фігурує у британському дискурсі та знайшла своє відображення також у стратегічних документах, включаючи інтегровану стратегію: <https://www.gov.uk/government/publications/integrated-review-refresh-2023-responding-to-a-more-contested-and-volatile-world>

4. Проблеми та перспективи британсько-української військової співпраці

Попри низку геополітичних інтересів та ціннісні причини підтримувати Україну, військово-співробітництво не є безпроблемним. Підтримка і розширення співпраці стикаються з декількома перепонами.

4.1. Асиметрія

Виходячи зі впливу результатів війни в Україні на ключові інтереси Великої Британії, Лондон продовжить активну підтримку Києва. Проте, враховуючи велику асиметрію відносин, ця підтримка значною мірою буде відбуватись на умовах Лондона. Наразі Київ не має реалістичної можливості збалансувати відносини, проте Велика Британія має низку односторонніх зацікавленостей, які можуть частково посилити переговорну позицію України.

Британія проводить масштабну програму військової модернізації. У цьому контексті у британських збройних сил є запит на досвід української армії: як досвіду участі у конфлікті високої інтенсивності, так і особливостей використання британського озброєння. Особливий інтерес Об'єднане Королівство має у практиках протидії російській високоточній зброї та системам протиповітряної оборони. З огляду на фокус Лондона на високотехнологічність збройних сил, Велика Британія, ймовірно, була б також зацікавлена в українських розробках у сфері безпілотних апаратів.⁵¹

Крім цього, війна в Україні становить значний інтерес для оборонних корпорацій світу, які вбачають можливість отримання довгострокового прибутку через постачання боеприпасів, підтримку техніки та переозброєння ЗСУ. Враховуючи, що Велика Британія зацікавлена у просуванні інтересів свого ВПК, Україна має певну можливість впливу через оборонні контракти та преференції, які Київ може надавати тим чи іншим компаніям.⁵²

4.2. Багатосторонність

Багатосторонність британського підходу до протидії російській агресії несе як можливості, так і обмеження для українсько-британського співробітництва. З одного боку, Лондон зацікавлений у зсуві союзницького консенсусу в бік більшої рішучості. Разом із Вашингтоном Лондон формує більш тверду позицію Північноатлантичного альянсу, ніж займали б його окремі члени. Британія також допомагає меншим країнам, що виступають за активнішу підтримку України, долати логістичні, стратегічні та фінансові перепони через свої приватні ініціативи. З огляду на готовність Великої Британії проявляти

⁵¹ Defence's response to a more contested and volatile world: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1171269/Defence_Command_Paper_2023_Defence_s_response_to_a_more_contested_and_volatile_world.pdf

⁵² Defence and Security Industrial Strategy: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/971983/Defence_and_Security_Industrial_Strategy_-_FINAL.pdf

лідерство, Україна має можливість активнішої взаємодії з союзниками як у форматі євроатлантичного співробітництва, так і у нових проєктах за посередництва і допомоги Лондона.

З іншого боку, позиції союзників впливають і на Британію, зсуваючи євроатлантичний консенсус у бік м'якшої позиції, ніж її зайняв би Лондон одноосібно. З практичної сторони це означає, що важливим аспектом взаємодії з Великою Британією є не тільки пряма комунікація з британським урядом, а й робота з Парижем і Берліном, які стримують встановлення більш твердої позиції, а також зі Сполученими Штатами, на думку яких значною мірою орієнтується Лондон.

4.3. Управління ескалацією

Велика Британія зацікавлена у перемозі України⁵³, але що саме буде становити перемогу залишається невизначеним і на практиці може суттєво відрізнятись від інтерпретації Києва.

Основна причина потенційного розходження — це занепокоєння Північноатлантичних союзників можливістю ядерної ескалації та втягування НАТО у війну. І хоча Лондон менш схильний піддаватись на погрози з Москви, порівняно з іншими членами Альянсу, питання ескалації залишається важливим і для Великої Британії.

Кремль активно інструменталізує це занепокоєння для зсуву британського визначення «перемоги» на свою користь. Для України це залишається однією з ключових загроз.

Здатність Києва відповісти на цю загрозу полягає насамперед у підвищенні можливості управління ескалацією. Здатність управляти ескалацією зменшує ризик прорахунку та підвищує впевненість партнерів у їхній можливості продовжувати підтримку України, не наражаючись на ризики. Київ може посилити здатність Об'єднаного Королівства управляти ескалацією шляхом відповідального використання наданого озброєння, зокрема дотримання умов передачі та запобігання потрапляння зброї до рук сторонніх сил.

Так само з перспективи управління ескалацією важливим залишається постійний контакт із Лондоном та інформування про розвиток подій і подальші військові плани України, принаймні до тієї міри, яку дозволяють безпекові міркування. Таким чином Київ може створити більш прогнозоване середовище для британських очільників, тим самим зменшуючи занепокоєння з приводу неконтрольованої інтенсифікації бойових дій.

4.4. Управління інформацією

Кремль, своєю чергою, продовжить тиск на Лондон не тільки за допомогою погроз, а й шляхом інформаційних операцій. Основним об'єктом маніпуляцій, імовірно, стане саме можливість управління ескалацією. Так, Москва буде поширювати фейки про витоки британської зброї у треті країни внаслідок корупції в Україні, а також потрапляння

⁵³ Британія один з партнерів, які визначають перемогу України (а не поразку Кремля) у якості своєї стратегічної цілі: <https://www.gov.uk/government/speeches/the-uk-will-support-ukraine-until-it-wins-a-just-peace-that-respects-ukraines-sovereignty-and-territorial-integrity-uk-statement-at-the-general-asse>

озброєння до рук сторонніх сил, зокрема радикальних та терористичних рухів, схильних до ескалації. Так само російська пропаганда продовжить дії, направлені на дискредитацію Збройних Сил України з одночасним відбілюванням своїх воєнних злочинів.

Враховуючи це, одним з аспектів української дипломатії у Великій Британії має бути моніторинг інформаційного середовища та оперативне розвінчування російських фейків та маніпуляцій. Лондон надає пріоритет боротьбі з російською дезінформацією, а тому, ймовірно, буде зацікавлений у співпраці за цим напрямком.⁵⁴

4.5. Джерела допомоги

Значні масштаби допомоги змусили деяких членів британського парламенту висловлювати занепокоєння з приводу власних запасів Великої Британії. На початку повномасштабного вторгнення Лондон намагався пом'якшити проблему шляхом залучення допомоги від союзників, які отримали компенсацію шляхом розміщення додаткових британських сил на їхній території або фінансуванні довгострокових оборонних контрактів. Союзники Британії надавали Україні свої радянські оборонні системи в обмін на сучасніші аналоги.⁵⁵

Півтора року потому радянські запаси союзників були значною мірою вичерпані. Так само більш критичним стало питання власних запасів Великої Британії. Наразі Лондон прагне перевести допомогу Україні в русло фінансування оборонних контрактів із власним ВПК.

Це рішення частково відповідає інтересам України, адже дозволяє більш стабільне і менш політично чутливе довгострокове постачання обладнання та боєприпасів. Основна проблема полягає у забезпеченні Сил оборони у період нарощування виробничих можливостей британського ВПК.⁵⁶

Інші партнери України значною мірою стикаються з подібними перепонами й, відповідно, мають обмежену здатність забезпечувати потреби ЗСУ в перехідний період.⁵⁷ Як результат у короткостроковій перспективі ключовим аспектом забезпечення Збройних Сил України є встановлення оборонних зв'язків з новими партнерами, зокрема тими, чий запаси озброєння і боєприпасів ще не були вичерпані. З огляду на спільні інтереси, Лондон, ймовірно, буде готовий підтримати подібні зусилля, втім, крізь призму довгострокових інтересів свого власного ВПК.

⁵⁴ Integrated Review Refresh 2023: <https://www.gov.uk/government/publications/integrated-review-refresh-2023-responding-to-a-more-contested-and-volatile-world>

⁵⁵ Military assistance to Ukraine since the Russian invasion: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9477/CBP-9477.pdf>

⁵⁶ Європейський ВПК наразі стикається з проблемами у нарощуванні виробництва. Детальніше: <https://www.bloomberg.com/news/features/2023-07-09/europe-can-t-supply-ukraine-with-weapons-fast-enough-against-russia>

⁵⁷ Відповідні повідомлення почали з'являтися ще наприкінці минулого року: <https://foreignpolicy.com/2022/11/16/ukraine-weapons-military-aid-stockpiles-nato-low-industry/>

4.6. Довгострокові перспективи

У довгостроковій перспективі Лондон націлений на зміцнення стійкості українських демократичних інститутів з метою стабілізації країни та можливості протидії російським впливам, а також посиленню обороноздатності України як елементу протистояння російській загрозі. Велика Британія також традиційно виступає за свободу судноплавства у Чорному та Азовському морях. Лондон готовий брати активну участь у забезпеченні безпеки в акваторіях, зокрема шляхом підсилення морських спроможностей України.

Всі ці ініціативи Лондон планує реалізовувати як в рамках Північноатлантичного альянсу, так і на багатосторонній та двосторонній основі за межами НАТО. У контексті останнього важливим є переговори з питань безпекових гарантій, які Велика Британія розпочала з Україною, і які можуть кодифікувати довгострокові амбіції Лондона.⁵⁸ Потенціал також має тристороннє співробітництво на базі пакту Велика Британія — Польща — Україна.

Разом з тим на перешкоді довгостроковим відносинам можуть стати два фактори.

По-перше, наразі Велика Британія окреслює Росію як основну геополітичну загрозу та готова стримувати дії Москви. Стратегічно, втім, Лондон зацікавлений у трансформації РФ та відновленні співробітництва.⁵⁹ Це потенційно може підштовхнути кремлівський режим до косметичних змін у керівництві й спроби повернення до так званого співробітництва як зазвичай (business as usual).

По-друге, враховуючи британські глобальні амбіції та фокус на Індो-Тихоокеанському регіоні, увага Лондона до подій в Україні може ослабнути у разі загострення протистояння у цьому регіоні.⁶⁰ З огляду на ключові британські інтереси, це не призведе до припинення підтримки Києва, але може знизити ініціативність Лондона, а у разі масштабної ескалації навіть зменшити обсяг допомоги. Важливо підкреслити, що лейбористи, ймовірно, будуть менш схильні реагувати на події в Індо-Тихоокеанському регіоні коштом України через загальний скепсис щодо британської ролі в цьому регіоні та пріоритизації євроатлантичної безпеки.⁶¹

⁵⁸ Ukraine begins consultations with UK on security guarantees: <https://www.reuters.com/world/europe/ukraine-begins-consultations-with-uk-security-guarantees-kyiv-2023-08-11/>

⁵⁹ Цей факт згадується в посиланні на не публічну стратегію з Росії у звіті Комітету з розвідки і безпеки Британського парламенту: https://isc.independent.gov.uk/wp-content/uploads/2021/03/CCS207_CCS0221966010-001_Russia-Report-v02-Web_Accessible.pdf
Інтегрована британська стратегія, опублікована вже після повномасштабного вторгнення Росії, так само вказує на готовність стримувати Москву «до тих пір, поки відносини з російським урядом не покращаться»: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/975077/Global_Britain_in_a_Competitive_Age_the_Integrated_Review_of_Security__Defence__Development_and_Foreign_Policy.pdf

⁶⁰ Важливість цього регіону для Британії підкреслює оновлена версія британської інтегрованої стратегії: <https://www.gov.uk/government/publications/integrated-review-refresh-2023-responding-to-a-more-contested-and-volatile-world>

⁶¹ Labour urges 'realism' on UK's Indo-Pacific military ambitions: <https://www.politico.eu/article/labour-john-healey-defense-uk-military-indo-pacific-aukus/>